

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)

МАТЕРІАЛИ
V Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

31 березня – 2 квітня 2021 року

Том 1

ХАРКІВ
2021

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-617-7886-20-3

Редакційна колегія:

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Штефан Л. А. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Твердохліб Т. С. – д-р пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лазарєва О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Дейниченко Г. В. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Затверджено редакційно-видавничою радою

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди

(протокол №2 від 10.03.2021 року)

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. 313 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, організації дистанційного навчання, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-617-7886-20-3

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2021

Мараховська О. П., Твердохліб Т. С.	
Формування готовності до навчання в умовах інклюзії учнів з нормотиповим рівнем розвитку засобами образотворчого мистецтва	158
Маркіна Н. В.	
Музикотерапія як засіб гармонійного розвитку молодших школярів	162
Масюк О. М., Сінопальнікова Н. М., Титаренко Л. І.	
Формування математичної компетентності учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами	166
Шпачинський Д. В.	
Інклюзивне навчання як організаційно-педагогічна умова соціальної адаптації учнів з дитячим церебральним паралічем	169
Абдулкадір Кабадай	
Аналіз поглядів учителів дошкільної освіти на інклюзивне навчання	173
Сіссель Соллід	
Надання повноважень як концепт у спеціальній освіті	177
Секція IV	
Інновації в освіті	181
Батукова Л. А.	
Формування психологічних компетентностей як складової професіоналізму педагогів НУШ	181
Бирко Н. М.	
Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення	184
Ван Ціхуей, Май Вень, Ян Ян	
Використання комп'ютерних технологій у системі вищої музичної освіти	188
Григораш О. В.	
Особливості інноваційного середовища закладу загальної середньої освіти	192
Грицай Н. Б.	
Використання технології «майстерня» у підготовці майбутніх учителів природничих наук	195
Загорська І. О.	
Формування соціокультурної компетентності на уроках англійської мови	198
Кабанська О. С., Парфьонова О. В., Пліс В. П.	
Використання медіазасобів у викладанні філологічних дисциплін здобувачам вищої освіти	202
Кислова М. А.	
Використання нових технологій при викладанні дисципліни «дискретна математика»	205
Лісовенко Г. В.	
Спільна аналітична діяльність учасників освітнього процесу в управлінні уроком	210

ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Масюк О. М.

кандидат педагогічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Сінопальнікова Н. М.

кандидат педагогічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Титаренко Л. І.

кандидат педагогічних наук, доцент
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Стаття розкриває дослідження напрямів формування математичної компетентності учнів початкової школи з особливими освітніми потребами. Розкрито сутність та складники математичної компетентності учнів початкової школи, виокремлено напрями і чинники її формування. Розроблено змістове та методичне забезпечення напрямів формування математичної компетентності учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: *учні молодшого шкільного віку, особливі освітні потреби, математична компетентність, порушення мовлення в учнів.*

The article reveals a study of forming primary school students with special educational needs' mathematical competence. The essence and components of primary school students' mathematical competence have been revealed, the factors of its formation have been singled out. The semantic and methodical providing of forming primary school students with special educational needs' mathematical competence directions has been worked out.

Key words: *primary school students, special educational needs, mathematical competence, students with speech disorders.*

Розбудова Нової української школи відбувається на засадах дитиноцентризму і компетентнісного підходу та передбачає рівність умов для отримання освітніх послуг кожною дитиною незалежно від індивідуальних психофізіологічних особливостей. Відтак, Державний стандарт початкової освіти зорієнтовано на набуття учнями ключових і предметних компетентностей. У новій редакції Державного стандарту початкової освіти зазначається, що математична компетентність є як ключовою так і предметною компетентністю і «передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та

вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини» [2]. Провідну роль у формуванні математичної компетентності відіграє вивчення математики.

Аналіз наукових джерел дозволив виділити напрями формування математичної компетентності учнів початкової школи — змістовий і методичний.

Так, у початковій школі зміст математичної галузі тривалий час залишається майже без змін і містить наступні змістові лінії: «Лічба», «Числа. Дії з числами», «Вимірювання величин», «Просторові відношення. Геометричні фігури», «Робота з даними». І, на думку С. Скворцової, це є природнім, оскільки забезпечує формування прийомів розумових дій, розвиток критичного мислення учнів. Слід зазначити, що у процесі реформування початкової освіти відбулося зміщення акцентів з механічного заучування на дослідження математичних об'єктів, з'ясування наявних і прихованих зв'язків між ними.

Методичний напрям розкривається у методиках навчання, прийомах і методах роботи з учнями. Ключовим компонентом НУШ є педагогіка партнерства, яка сприяє розвитку можливостей учнів, задовольняє їхні інтелектуальні, емоційні й соціальні потреби. Саме цей факт зумовлює зміну підходів до вибору методів навчання.

Окрему категорію молодших школярів складають діти з особливими освітніми потребами серед яких більшість мають порушення мовлення різного ступеня.

Аналіз досліджень у галузі спеціальної освіти дозволяють виявити особливості формування математичної компетентності учнів молодшого шкільного віку, що мають порушення мовлення. На підставі проведених досліджень Н. Гаврилова зазначає, що учні з мовленнєвими порушеннями при засвоєнні математики зазнають труднощів у: розпізнаванні математичної інформації, відтворенні та репродуктивному застосуванні засвоєних знань; конкретизації та виборі засобів і способів здійснення аналізу математичного матеріалу; передбаченні та плануванні складної математичної діяльності; здійсненні контролю за процесом формування програм математичної діяльності; у використанні знань у нових, нетрадиційних ситуаціях та знаходженні необхідної інформації в умовах її недостатності чи надмірності [1].

Особливу складність викликає засвоєння нумерації натуральних чисел та арифметичних дій з ними, розв'язання арифметичних задач. На думку В. Тарасун, роботу з формування математичної компетентності у дітей з мовленнєвими порушеннями потрібно спрямовувати на розвиток процесів і функцій пізнавальної діяльності; логічних операцій (аналіз, синтез, встановлення причинно-наслідкових зв'язків); сенсомоторної функції мовлення та оперативної пам'яті; вербально-логічного та наочно-образного мислення і мовлення [4].

Отже, проведений аналіз дозволив виділити чинники, що впливають на рівень сформованості математичної компетентності учнів молодшого шкільного віку з вадами мовлення. А саме: формування пізнавальної діяльності, логічних операцій, розвиток сенсомоторної функції мовлення та оперативної пам'яті, вербально-логічного та наочно-образного мислення і мовлення.

Так, під час вивчення кожної змістової лінії, для учнів з порушенням

мовлення слід пропонувати завдання спрямовані на аналіз об'єктів, поступово збільшуючи кількість ознак, які вони здатні виокремлювати у конкретному об'єкті, зменшувати розмір цих об'єктів.

На думку Н. Сінопальнікової, при виконанні завдань, що полягають у знаходженні тотожних зображень, учні часто не враховують малопомітні деталі, утруднюються у визначенні тотожних ознак, якщо потрібно врахувати декілька властивостей, або взаємне розміщення кількох елементів малюнка, оскільки їм притаманне хаотичне, без будь-якого плану виконання завдання.

Отже, працюючи з учнями, що мають мовленнєві порушення, особливу увагу слід приділити формуванню логічних операцій, оскільки вони є невід'ємною складовою формування, як математичної компетентності, так і лексико-граматичного ладу мовлення. [3]

Розглянемо чинники, які сприяють реалізації методичного напрямку формування математичної компетентності учнів молодшого шкільного віку з вадами мовлення. Насамперед варто звернути увагу на інтерактивне навчання. Воно надає можливість одночасно вирішити низку взаємопов'язаних завдань, які є вкрай важливими у навчанні учнів з мовленнєвими порушеннями. Завдяки інтерактивному навчанню розвиваються вміння та навички здійснювати комунікацію, встановлюються емоційні контакти між учасниками освітнього процесу, забезпечується реалізація задач виховання. Це зумовлюється необхідністю командної співпраці здобувачів освіти й потребою прислухатися до думки кожного.

Пізнавальна діяльність учнів з особливими освітніми потребами найбільш ефективно відбувається у процесі застосування проблемно-пошукових методів навчання. При використанні цих методів учитель створює проблемну ситуацію, організовує колективне обговорення можливих підходів та шляхів її розв'язання, що дає змогу узагальнити раніше отримані знання, відшукати причини явищ, висловити припущення щодо їх виникнення. Під час організації проблемно-пошукового навчання учні спираються на власну самостійну, творчу пізнавальну діяльність.

Ефективним методом формування математичної компетентності є метод синектики, тобто поєднання кількох методів. Використання цього методу дозволяє проводити уроки в умовах цілісного творчого процесу і за формою вони наближені до ділової гри (уроки-подорожі, уроки-змагання тощо). У процесі ділової гри для кожного учня характерне певне напруження думки, вольових зусиль, розвиток комунікативних здібностей, вияв емоцій. Ці уроки зміцнюють інтерес учня до пізнання, відкриття нового, забезпечують міцність засвоєних знань, формування ключових компетентностей.

При виборі прийомів навчання слід пам'ятати, що надважливим для учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями є розвиток дрібної моторики. Тому на уроках математики чільне місце посідають завдання з наборами геометричних фігур різного розміру, з цеглинками Lego, завдання на штриховку, малювання, продовження візерунку тощо.

Отже, в результаті дослідження визначено змістовий і методичний напрями основними у формуванні математичної компетентності здобувачів освіти

молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями. Із метою реалізації змістового напрямку формування математичної компетентності учнів молодшої школи, які мають означені порушення, слід зміщувати акценти на проведення досліджень об'єктів, з'ясування наявних і прихованих зв'язків між ними. Методичним напрямом охоплюються спеціальні методики навчання, методи і прийоми навчальної роботи зі здобувачами освіти, передбачається їхня робота в групах, залучення до рухової активності, виконання комплексу вправ для розвитку дрібної моторики. Встановлено, що реалізуючи ці напрями, необхідно враховувати індивідуальні особливості означеної категорії школярів. Ці особливості полягають у труднощах при опануванні відповідним до віку рівнем абстракції понять, термінами, схемами, при сприйнятті і усвідомленні складних програм математичної діяльності. Також до специфіки навчальної діяльності здобувачів освіти молодшої школи з відхиленнями у розвитку мовлення віднесено недостатній розвиток комунікативних навичок.

Список використаних джерел

1. Гаврилова Н.С. Особливості засвоєння математичних знань молодшими школярами з порушеннями мовленнєвого розвитку: дис. канд. психол. наук: 19.00.08 / Інст. спец. педагогіки АПН України. Київ, 2004. 212 с.
2. Державний стандарт початкової освіти, 2018. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
3. Сінопальнікова Н. М. Особливості логіко-математичного розвитку дітей з вадами мовлення *Педагогіка здоров'я* : зб. наук. праць: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. / ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ, 2016. С. 705-708.
4. Тарасун В.В., Гаврилова Н.С. Особливості навчання математики молодших школярів з порушеннями мовленнєвого розвитку: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2007. 268 с.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА УМОВА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ З ДИТЯЧИМ ЦЕРЕБРАЛЬНИМ ПАРАЛІЧЕМ

Шпачинський Д. В.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

У статті представлено особливості інклюзивного навчання як альтернативної умови соціальної адаптації дітей з особливими освітніми потребами, розглянуто актуальні питання для вирішення цієї проблеми, а також запропоновано рекомендації щодо забезпечення сприятливих умов для успішної адаптації учнів із дитячим церебральним паралічем.